

Mattias Ebeling

LL, erikoislääkäri
OYS, OpTa, Anestesia ja tehohoito
mattias.ebeling@ppshp.fi

Toimintakortit häätätilanteisiin leikkaussalissa

– kokemuksia ja tulevaisuuden suunnitelmia

Toimintakortit leikkaussalissa esiintyviä häätätilanteita varten esiteltiin Operatiivisilla päivillä vuonna 2018. Nyt tehdyllä kyselytutkimuksella kerättiin kokemuksia toimintakorteista sekä kartoitettiin käyttäjien toiveita.

Suomen Anestesiologiyhdistyksen (SAY) toimintakortit luotiin harvoin leikkaussalissa esiintyviä häätätilanteita varten. Niiden tarkoituksena on vähentää virheitä, inhimillisiä erehdyksiä ja muistamattomuutta. SAY:n toimintakorttiryhmä, jossa on edustus kaikista maamme yliopistosairaaloista, muodostettiin Eija Junttilan aloitteesta syksyllä 2017 ja ensimmäiset viisi toimintakorttia julkistettiin vuoden 2018 marraskuussa. Korttien ilmestymisen aikaan niistä julkaistiin artikkeli Finnanestissa (1), jossa kerrottiin tarkemmin projektista ja toimintakorttien taustoista. Ensimmäisten toimintakorttien aiheet olivat anafylaksia, puuduteainemyrkytys, maligni hypertermia, yllättävä vaikea hengitystie anestesiainduktion jälkeen ja tulipalo leikkaussalissa. Kortit ovat vapaasti ja ilmaiseksi ladattavissa SAY:n sivustolta ja otettavissa käyttöön kaikkiin leikkaustoimintaa harjoittaviin yksiköihin Suomessa. Ohjeet ovat vapaaehtoisesti käyttöön otettavia suosituksia, joista on mahdollisuus poiketa yksilökohtaisen harkinnan mukaan. Kortteja on mahdollista

muokata yksikkökohtaisesti omaan toimintaympäristöön sopivaksi.

SAY:n kortit julkaistiin kaksi vuotta sitten ja nyt oli aika muistuttaa korttien olemassaolosta sekä kerätä palautetta käyttäjiltä. Käyttökokemusten kerääminen toteutettiin Google Forms-kyselynä, josta tiedotettiin sähköpostitse SAY:n jäseniä. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää toimintakorttien käyttökokemuksia Suomessa, kuinka laajalti toimintakortteja käytetään ja minkälaisia käyttökokemuksia niihin liittyy. Käyttäjiltä pyydettiin palautetta, jotta toimintakortteja voidaan muokata paremmin käyttöön soveltuvaksi. Uusia toimintakortteja ollaan tekemässä ja käyttäjiltä saatua palautetta voidaan hyödyntää niidenkin kanssa.

Kyselyn tuloksia

Sähköinen kysely SAY:n jäsenkunnalle toteutettiin 21.10. - 30.10.2020. Kyselyyn vastasi 39 henkilöä ja vastaajia oli kaikista ERVA-alueista (kuva 1). Valtaosa vastaajista työskenteli yliopistosairaalassa, mutta myös keskussairaalat olivat

Toimintakorttien tarkoitus on vähentää virheitä.

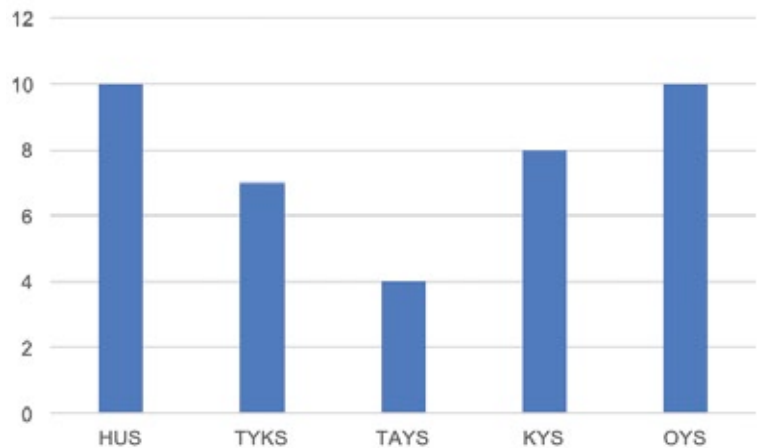
hyvin edustettuina. Yksittäinen vastaaja oli yksityiseltä sektorilta. Enemmistö (82 %) vastanneista oli erikoislääkäreitä.

90 % vastaajista oli tietoisia toimintakorteista ja oli tutustunut niihin. Toimintakortit olivat varsin hyvin saatavilla työpaikoilla (kuva 2). Kolmasosalla vastaajista ne olivat saatavilla sekä sähköisenä että painettuina versioina. Noin neljäsosalla ne eivät olleet saatavilla missään muodossa. Toimintakortit koettiin selkeiksi; vain yhdessä vastauksessa kritisoitiin fonttien pientä kokoa.

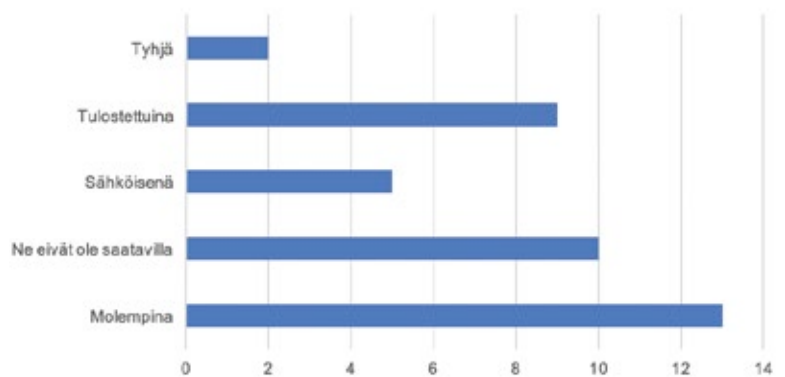
Kehitysehdotuksia

Useampi vastaaja toivoi toimintakorttien jalkauttamista työpaikalleen. Ei riitä, että kortit ovat SAY:n sivuilla saatavilla, vaan ne pitää saada implementoitua työympäristöön. Simulaatiokoulutusta ehdotettiin yhdeksi implementaatiokeinoksi. Kortteja pitää aktiivisesti markkinoida myös hoitohenkilökunnalle. Toimintakorteista tulee säännöllisesti muistuttaa ihmisiä, jotteivat ne unohdu. Vastausten perusteella tämä kysely toimii pontimena, jotta kortit tulostetaan ja otetaan käyttöön työpaikoilla. Yksi vastaajista toivoi, että kortit voisi tulostaa pienemmässä, taskuun mahtuvassa koossa.

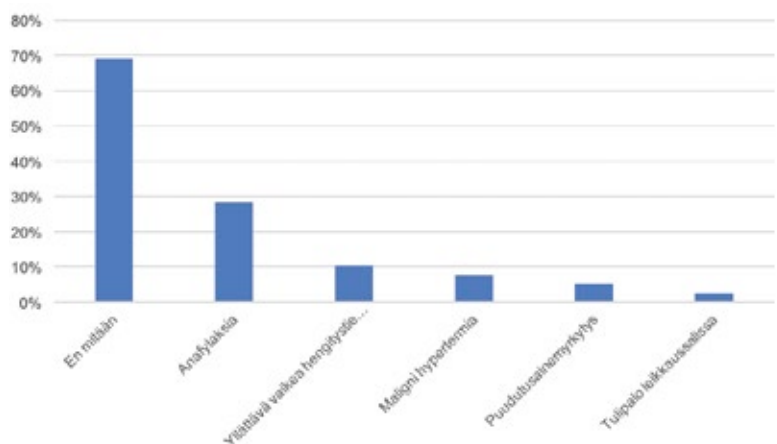
Yksi vastaajista kertoi, että korttien sovittaminen omaan yksikköön ei onnistunut helposti, koska muokkausta tarvittiin myös sellaisiin kohtiin, joita ei alun perin ollut tarkoitettu muokattavaksi. Eräässä palautteessa kritisoitiin, että hätätilanteessa hengitystietoimintakortin ääneen lukeminen ja sen kuunteleminen eivät onnistu. Tätä oli kokeiltu useita kertoja simulaatiotilanteessa. Samassa palautteessa ehdotettiin, että kortteihin tutustutaan etukäteen, jotta hätätilanteessa sitten osataan toimia niiden mukaisesti. Useassa vastauksessa kuitenkin kiiteltiin toimintakorttityöryhmää hyvin tehdystä työstä.

Kuva 1. Kyselyyn vastanneiden Erva-alue.

Kuva 2. Toimintakorttien saatavuus työpaikoilla: Tyhjä vastaus tarkoittaa, ettei vastaaja tiedä ovatko kortit saatavilla.

Kuva 3. Olen käyttänyt seuraavia toimintakortteja (%-osuus vastaajista).

Kortit ovat vapaasti ladattavissa SAY:n sivuilta.

Toimintakorttien toinen kierros

Seitsemää uutta toimintakorttia ollaan parhailaan tekemässä. Näiden aiheet ovat aspiraatio, keuhkoembolia, hypoksia tai desaturaatio toimenpiteen aikana, takykardia leikkaussalissa, bradykardia leikkaussalissa, leikkauksenaikainen sydänlihasiskemia sekä larynx-/bronkospasmi. Suurin osa vastaajista piti uusia aiheita onnistuneina. Toisaalta muutama vastaaja piti niitä liian tavallisina, eikä harvinaisina, kuten alkuperäisten toimintakorttien aiheet olivat; osa aiheista koettiin niin tutuiksi, ettei niiden mukaisille korteille koettu tarvetta. Uusilta korteilta toivottiin selkeää muotoa, jottei aikaa menisi korttien selaimiseen.

Toiveita korttien aiheiksi

Kyselyssä pyydettiin ehdottamaan uusia toimintakorttien aiheita. Vastauksia tuli ilahduttavan paljon. Eniten toivottu aihe oli massiivi verenvuoto. Hätäsektiotoimintakortti oli myös useamman toiveena. Muita ehdotettuja aiheita olivat: ROTEM tulkinta, elvytys leikkaussalissa, hereillä intubaatio, septinen sokki/SIRS, covid-intubaatio, obstetriset hätkortit lapsivesiemboliasta, eklampsiasta ja massiivivuodosta, ilmatien turvaaminen leikkaussalin ulkopuolella, sementtireaktio, ilmaembolia, lapsivesiembolia, vauvan/pienen lapsen anestesia ja elvytys. Vastavanlaisia toimintakortteja myös tehollisesti toivottiin. Yksi vastaajista kertoi, että heillä on tehty A4-kokoinen elvytyskortti toimintakorttien kanssa samaan nippuun.

Johtopäätökset

Toimintakortit ovat suurelle osalle SAY:n jäsenistä tuttuja. Korttien käyttöönto kuitenkin ontuu. Simulaatiokoulutus olisi yksi hyvä keino implementaation avuksi. Toinen sarja toimintakortteja on tekeillä ja sen aiheet koettiin pääosin onnistuneina. Aiheita uusiksi toimintakorteiksi

esitettiin suuri määrä; näitä voidaan jatkossa hyödyntää. On huomioitava, että toimintakortit tulee suunnitella niin, että niitä voidaan käyttää eri kokoisissa sairaaloissa ja myös yksityissektorilla; tämä asettaa rajoitteita mm. 'massiivi verenvuoto'-toimintakortin laatimiselle, koska käytettävissä olevat resurssit ja verituotteiden saatavuus vaihtelevat maassamme paljon. Mainittakoon myös, että hätäsektiossa käytettävät lääkkeet ja käytännöt myös vaihtelevat hieman eri sairaaloissa, joten kaikkialle sopivaa toimintakorttia olisi käytännössä mahdoton toteuttaa.

Yhteenveto

Toimintakortit ovat tuttuja, mutta niiden implementointi on kesken. Jotta korttien käyttöönto tapahtuu laajemmin, tarvitaan koulutusta, simulaatio-opetusta ja muistutusta asiasta. Itse toivoisin näkeväni tulevaisuuden Operatiivisilla päivillä simulaatiokoulutusta, jonka yhteydessä toimintakortteja käytetään. ■

ESA (European Society of Anaesthesiology) on yhteistyössä EBA:n (European Board of Anaesthesiology, U.E.M.S.:n alainen lautakunta) kanssa julkaissut omat toimintakorttinsa (2) vuonna 2018. Ne ovat ladattavissa lähdeluettelon linkistä.

Kiitos kaikille kyselyyn vastanneille.

Kiitos koko toimintakorttityöryhmälle.

Viitteet

1. Vieri J. Toimintakortit hätätilanteisiin leikkaussalissa. *Finnest* 2018; 51 (4): 312-5
2. Staender S. et al. (ESA/EBA Task Force Patient Safety). Emergency Quick Reference Guide. 2018; https://anaesthesiology.gr/media/File/pdf/2018/Emergency_Checklists.pdf